

Kuramdan Uygulamaya

Mikro Öğretim

Editörler:

Hasan Hüseyin ŞAHAN

Adnan KÜÇÜKOĞLU

2. Baskı

Editörler: Doç. Dr. Hasan Hüseyin ŞAHAN - Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Kuramdan Uygulamaya MİKRO ÖĞRETİM

ISBN 978-605-037-040-9

DOI 10.14527/9786050370409

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye’de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000’in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Kasım 2019, Ankara

2. Baskı: Mart 2021, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarım: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım A.Ş.
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No:105
Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0312) 394 55 91

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay / ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

“Kuramdan Uygulamaya Mikro Öğretim” kitabı, eğitim fakültelerinde 2018-2019 eğitim-öğretim yılı itibariyle uygulamaya başlanan yeni program çerçevesinde, öğretmen adaylarının meslek bilgisi kapsamında kuramsal olarak öğrendiklerini uygulama boyutunda da deneyimleyerek daha nitelikli olarak yetiştirilmelerine katkıda bulunmak amacıyla hazırlanmıştır.

Bu kitap, “bir eğitim sistemi ancak öğretmenleri kadar niteliklidir” anlayışını temele almış ve öğretmen niteliğinin ancak uygulamada ortaya çıkabileceği ve gelişebileceği düşüncesi üzerine yapılandırılmıştır. Öğretmen yetiştirme sürecinde kuram ve uygulamanın iç içe olması gerekçesinden hareketle, kitabın ana çerçevesi mikro öğretimin kuramsal ve uygulama boyutundan oluşmaktadır.

Kitabın birinci bölümde öğretmen nitelikleri ve yeterlikleri tanıtılmış, ikinci bölümde mikro öğretimin tanımı, amacı, gereği-önemi ve dayandığı teoriler-yaklaşımlar irdelenmiştir. Üçüncü bölümde mikro öğretimin tarihçesi açıklanırken, dördüncü bölümde mikro öğretimin avantajları-sınırlılıkları ve mikro öğretime yönelik eleştiriler üzerinde durulmuştur. Beşinci bölümde mikro öğretimin uygulama adımları ve ilkeleri açıklanmıştır. Altıncı bölümde dünyadaki mikro öğretim çalışmaları ve uygulamaları, yedinci ve son bölümde ise Türkiye’deki mikro öğretim çalışmaları ve uygulamaları tanıtılmıştır. Her bölüm sonunda bölüme ilişkin özetler ve bölüm kazanımlarına yönelik çoktan seçmeli testlere yer verilmiştir.

Bu yapıtın ortaya çıkmasına değerli emekleriyle katkıda bulunan tüm bölüm yazarlarımıza ve ürünümüzün bilim dünyasına kazandırılmasına olanak sağlayan PEGEM Akademi Yayıncılık’a teşekkür ediyoruz. Bu eserin öğretmen adaylarına, halen öğretmen olarak çalışanlara ve bu alanda çalışan akademisyenlere katkı getirmesini diliyoruz....

Editörler

Doç. Dr. Hasan Hüseyin ŞAHAN

Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

Bölümler ve Yazarları

Editörler: Doç. Dr. Hasan Hüseyin ŞAHAN - Prof. Dr. Adnan KÜÇÜKOĞLU

1. Bölüm: Öğretmen Nitelikleri ve Yeterlikleri

Prof. Dr. Kerim GÜNDOĞDU - Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Zehra Sedef KORKMAZ - Artvin Çoruh Üniversitesi

2. Bölüm: Mikro Öğretim Nedir?

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet BARS - Dicle Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi İsmail KİNAY - Dicle Üniversitesi

3. Bölüm: Mikro Öğretimin Tarihçesi

(Geçmişten Günümüze Mikro Öğretim)

Arş. Gör. Ece YOLCU - Çukurova Üniversitesi

Arş. Gör. Dr. Buket TURHAN TÜRKKAN - Çukurova Üniversitesi

4. Bölüm: Mikro Öğretimin Avantajları-Sınırlılıkları ve Eleştirileri

Prof. Dr. Necla KÖKSAL - Pamukkale Üniversitesi

Doç. Dr. Zeynep AYVAZ TUNCEL - Pamukkale Üniversitesi

5. Bölüm: Mikro Öğretimin Uygulanması (Adımları - İlkeleri)

Doç. Dr. Hale SUCUOĞLU - Dokuz Eylül Üniversitesi

Prof. Dr. Meral GÜVEN - Anadolu Üniversitesi

6. Bölüm: Dünyadaki Mikro Öğretim Çalışmaları ve Uygulamaları

Prof. Dr. Mustafa ÇELEBİ - Erciyes Üniversitesi

Doç. Dr. Ergin ERGİNER - Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

7. Bölüm: Türkiye’de Mikro Öğretim Çalışmaları ve Uygulamaları

Prof. Dr. Gürcü ERDAMAR - Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Gülgün BANGİR ALPAN - Gazi Üniversitesi

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	iv

1. BÖLÜM

ÖĞRETMEN NİTELİKLERİ VE YETERLİKLERİ

1. Öğretmen Nitelikleri.....	2
1.1. Öğretmenliğin Temel Özellikleri.....	3
1.1.1. Kişisel Özellikler.....	3
1.1.2. Mesleki Özellikler.....	4
1.1.3. Öğretmen Rollerini.....	5
1.2. Etkili Öğretmenlik Nitelikleri.....	7
1.2.1. Kişilik Özellikleri.....	7
1.2.2. Sınıf Yönetimi.....	7
1.2.3. Öğretimi Planlama.....	8
1.2.4. Öğretim.....	8
1.2.5. Öğrenci İlerlemesini İzleme.....	9
1.2.6. Profesyonellik.....	9
2. Öğretmen Yeterlikleri.....	9
Özet.....	17
Çoktan Seçmeli Sorular.....	18
Kaynakça.....	22

2. BÖLÜM

MİKRO ÖĞRETİM NEDİR?

1. Giriş.....	26
2. Mikro Öğretim.....	26
3. Mikro Öğretimin Amacı.....	28
4. Mikro Öğretimin Önemi.....	29
5. Mikro Öğretimin Temelleri.....	31
Özet.....	33
Çoktan Seçmeli Sorular.....	34
Kaynakça.....	39

3. BÖLÜM

MİKRO ÖĞRETİMİN TARİHÇESİ (Geçmişten Günümüze Mikro Öğretim)

1. Dünyada Mikro Öğretimin Tarihçesi.....	44
1.1. Mikro Öğretimin Ortaya Çıkışı ve Amacı	44
1.2. Mikro Öğretimin Kullanım Alanları.....	47
1.3. Mikro Öğretimin Amerika'daki Tarihsel Gelişimi.....	50
1.4. Mikro Öğretimin Avrupa ve Diğer Ülkelerdeki Tarihsel Gelişimi.....	56
2. Türkiye'de Mikro Öğretimin Tarihçesi	60
3. Mikro Öğretimin Günümüzdeki Durumu	65
3.1. Dünyada Mikro Öğretimin Günümüzdeki Durumu.....	66
3.2. Türkiye'de Mikro Öğretimin Günümüzdeki Durumu	69
Özet	71
Çoktan Seçmeli Sorular	73
Kaynakça.....	77

4. BÖLÜM

MİKRO ÖĞRETİMİN AVANTAJLARI-SINIRLILIKLARI VE ELEŞTİRİLERİ

1. Mikro Öğretimin Avantajları.....	86
2. Mikro Öğretimin Sınırlılıkları.....	90
3. Mikro Öğretimin Eleştirileri.....	92
Özet	93
Çoktan Seçmeli Sorular	94
Kaynakça.....	97

5. BÖLÜM

MİKRO ÖĞRETİMİN UYGULANMASI (Adımları - İlkeleri)

Giriş.....	101
1. Mikro Öğretim Uygulamasının Özellikleri	102
1.1. Gerçek Öğretim.....	102
1.2. Karmaşıklıkların Azaltılması.....	102
1.3. Öğretmen Eğitimi Odaklılık.....	102
1.4. Arttırılmış Uygulama Kontrolü	102
1.5. Sonuçlardan Elde Edilenlerin Genişletilmesi.....	102
2. Mikro Öğretimin Temel Aşamaları	103

2.1. Bilgi Edinimi Aşaması.....	103
2.2. Beceri Edinimi Aşaması.....	103
2.3. Aktarım Aşaması.....	103
3. Mikro Öğretimin Temel İlkeleri.....	103
3.1. Tek Seferde Tek Beceri İlkesi.....	104
3.2. Sınırlı İçerik İlkesi.....	105
3.3. Çalışma İlkesi.....	105
3.4. Deneyler İlkesi.....	106
3.5. Anlık Geri Bildirimler (Dönüt) İlkesi.....	106
3.6. Değerlendirme İlkesi.....	106
3.7. Sürekli Çabalar (Devamlılık) İlkesi.....	107
4. Mikro Öğretimin Uygulama Adımları.....	107
4.1. Becerin Gösterimi (Modelling).....	107
4.2. Mikro Dersin Planlanması.....	108
4.3. Öğretim Uygulaması.....	108
4.4. Geribildirim.....	108
4.5. Yeniden Ders Planlaması.....	108
4.6. Yeniden Öğretim Uygulaması.....	108
4.7. Yeniden Geribildirim.....	109
Özet.....	110
Çoktan Seçmeli Sorular.....	111
Kaynakça.....	114

6. BÖLÜM

DÜNYADAKİ MİKRO ÖĞRETİM ÇALIŞMALARI VE UYGULAMALARI

Giriş.....	117
1. Dünyada Mikro Öğretime Yüklenen Anlamlar.....	117
1.1. Ortaya Çıkan İlk Tanımlar ve Alt Kavramlar.....	117
1.1.1. Allen ve Meslektaşlarının Tanımı.....	117
1.1.2. Young ve Meslektaşlarının Tanımı.....	118
1.1.3. Clift ve Meslektaşlarının Tanımı.....	118
1.1.4. Bush'un Tanımı.....	118
1.1.5. Gerçek Olmayan Gerçek.....	118
1.1.6. Ders Kümeleri (mini course).....	118
2. Mikro Öğretimden Mikro Öğrenmeye.....	118
2.2.1. Ders Hapı / Mikro Öğrenme (micro learning).....	119
2.2.2. Ters Yüz Edilmiş Mikro Öğretim (micro flip teaching).....	120

2.2.3. Çevrimiçi Mikro Öğretim (online micro teaching).....	120
2.2.4. Üç Boyutlu Mikro Öğretim (3D micro teaching)	120
3. Dünyada Öğretmen Adaylarının Öğretim Becerilerinin Geliştirilmesi ve Mikro Öğretime Genel Bir Bakış	121
4. Mikroöğretimin Farklı Disiplin Alanlarında Kullanılması	122
4.1. Tıp Eğitiminde Kullanımı	122
4.2. Ziraat Eğitiminde Kullanımı	122
4.3. Eczacılık Eğitiminde Kullanımı	122
4.4. Mühendislik Eğitiminde Kullanımı.....	123
4.5. Diğer Alanlarda Kullanımı	123
5. Öğretmen Eğitimindeki Disiplin Alanlarının Öğretimi Sürecinde Mikroöğretim ile Yapılan Öğretim Deneyleri	123
5.1. Müzik Öğretiminde Kullanımı.....	124
5.2. Fen Bilgisi Öğretiminde Kullanımı.....	124
5.3. Matematik Öğretiminde Kullanımı.....	124
5.4. Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kullanımı	125
5.5. Dil Öğretiminde Kullanımı	125
6. Mikro Öğretim ile İlgili Gelecek	125
Özet	126
Çoktan Seçmeli Sorular	127
Kaynakça.....	130

7. BÖLÜM

TÜRKİYE'DE MİKRO ÖĞRETİM ÇALIŞMALARI VE UYGULAMALARI

1. Giriş.....	134
2. Türkiye'deki Mikroöğretim Araştırmalarının Tematik Analizi.....	135
3. Mikro Öğretimle İlgili Araştırmaların Özetleri	149
Özet	158
Çoktan Seçmeli Sorular	160
Kaynakça.....	166
Yazarlar Hakkında.....	171

1. BÖLÜM

ÖĞRETMEN NİTELİKLERİ VE YETERLİKLERİ

Prof. Dr. Kerim GÜNDOĞDU - Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Zehra Sedef KORKMAZ - Artvin Çoruh Üniversitesi

Bölüm Kazanımları

1. Öğretmenliğin temel özelliklerinden bireysel ve mesleki özellikler arasındaki farklılıkları açıklar.
2. Farklı durumlarda hangi öğretmen rollerinin uygulanacağına karar verir.
3. Etkili bir öğretmende bulunması gereken niteliklerin neler olduğunu tartışır.
4. Öğretmenlik meslek yeterliklerini ve birbirleriyle olan ilişkisini açıklar.

Bölüm İçeriği

1. Öğretmen Nitelikleri
 - 1.1. Öğretmenliğin Temel Özellikleri
 - 1.1.1. Bireysel Özellikler
 - 1.1.2. Mesleki Özellikler
 - 1.1.3. Öğretmen Roller
 - 1.2. Etkili Öğretmenlik Nitelikleri
 - 1.2.1. Kişilik Özellikleri
 - 1.2.2. Sınıf Yönetimi
 - 1.2.3. Öğretimi Planlama
 - 1.2.4. Öğretim
 - 1.2.5. Öğrenci İlerlemesini İzleme
 - 1.2.6. Profesyonellik
2. Öğretmen Yeterlikleri

1. Öğretmen Nitelikleri

Meslekler toplumsal dinamikler sonucunda yaşanan kültürel, ekonomik ve teknolojik değişimler sonucunda ortaya çıkmıştır (Coştu, 2018). Eski bir geçmişe sahip olan öğretmenlik profesyonel anlamda meslek olarak kabul edilen ilk alanlardan birisidir. Türk eğitim tarihine bakıldığında, 15. Yüzyılda Padişah Fatih Sultan Mehmet ile birlikte öğretmenlik mesleği dinsel kökenlerden ayrı bilimsel, yenilikçi ve kendine özgü bir meslek olarak kabul edilmeye başlansa da, bu özellik sonraki dönemlerde eski halini almıştır. 20. Yüzyıl ile birlikte bu meslek açıkça belli başlı nitelik ve rollere sahip olması gerektiği görülmüş ve ülkemizde özellikle Mustafa Kemal Atatürk'ün yönlendirmesiyle Cumhuriyet Türkiye'sinde çağdaş, bilimsel ve laik bir yapıya kavuşturulmuştur. Bu yapı kapsamında çıkarılan "1739 Temel Eğitim Kanununda" öğretmenliğin bir ihtisas mesleği olduğu ifade edilmektedir. Öğretmenlik mesleği; hem belirli bir genel kültüre sahip olmayı, hem alanında özel bir bilgi birikimine sahip olmayı hem de öğretmenlik meslek becerisine sahip olmayı gerektiren, profesyonel anlamda önemli bir uğraşı alanıdır (Hacıoğlu & Alkan, 1997). Öğretmenliğin profesyonel bir meslek olarak kabul görmesinin en önemli nedenlerinden birisi, eğitim ve öğretim sürecinin en önemli uygulayıcısı olması aynı zamanda toplumsal statüye sahip bir meslek olmasıdır (Yaşaroğlu, 2007, s.257).

Her mesleğin kendine has belirleyici özellikleri olduğu gibi öğretmenliğin de belli yeterliklere sahip olmayı gerektirdiği bilinmektedir. Bu yeterlikler mesleki olduğu kadar etik değerleri de barındırması açısından anahtar öneme sahiptir (Erdem, 2005). Bu bağlamda Borich (2013) etkili öğretmen sorusunun cevabına geçmiş yüzyılın başlarında etik değerler açısından yaklaşıldığını; ancak, günümüzde yalnızca iyi insan olmanın dışında nesnel kriterlere dayalı profesyonel davranış örüntülerine ve sorumluluklarına (Edwards & Knight, 1994) sahip olmanın öneme işaret etmektedir. İnsan yaşamıyla yakından ilgili birçok profesyonel meslek gibi öğretmenlik de çok boyutludur. Günümüzde öğretmenden, planlı ders hazırlama, öğrenme-öğretme sürecini düzenleme, öğrenci başarısını ölçme gibi görevlere ek olarak, öğrenciyi dinleme ve rehberlik etme, öğrencinin akademik ve mesleki gelişimine yardımcı olma, öğrencinin kapasitesini keşfetmesine yardımcı olma ve insani ilişkilerini geliştirme gibi görevleri de üstlenmesi beklenir (Burden & Byrd, 1999; Gibson & Mitchell, 1990).

Nitelik kelimesinin anlamı incelendiğinde; bir şeyin nasıl olduğunu belirten, onu başka şeylerden ayıran özellik (Türk Dil Kurumu (TDK), 2011) olduğu görülmektedir. Bu bağlamda okullardaki öğretimin niteliğini de şüphesiz öğretmenlerin nitelikleri belirlemektedir. Bu açıdan öğretmen niteliklerinin ayrıntılı bir

şekilde ele alınması doğru olacaktır. Bu bölümde öncelikle öğretmenliğin temel özellikleri, daha sonra ise etkili öğretmenlik nitelikleri incelenmiştir.

1.1. Öğretmenliğin Temel Özellikleri

Bu bölümde öğretmenlik mesleğinin temel özellikleri arasında yer alan kişisel ve mesleki özellikler ile öğretmen rolleri üzerinde durulmaktadır.

1.1.1. Kişisel Özellikler

Etkili bir öğretmenin sahip olması gereken çeşitli kişisel özellikler vardır. Çünkü öğretmenlerin başarılı olabilmesi için sadece etkili alan ve mesleki özelliklere sahip olmaları yetmemektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde, bireylerin öğretmenlerinde gözlemlediği olumlu davranış örüntülerini model almaya çalıştıkları ve bu davranışlardan etkilendikleri görülmektedir. Bu açıdan öğretmenlerin olumlu kişilik özelliklerine sahip olmalarının öğrencileri olumlu anlamda etkileyeceği ve onlarla etkili iletişim kanallarının açacağı söylenebilir.

Öğretmenin kişiliği ile öğrenci üzerinde yarattığı etki arasında güçlü bir ilişki vardır. Bu etki yalnızca duyuşsal özellikleri değil, bilişsel özellikleri de geliştirici niteliğe sahiptir. Şüphesiz çabuk sinirlenen, hoşgörüsüz, kibirli ve egolu bir öğretmenle; sabırlı, hoşgörülü, demokratik, başarılı ve öğrencilerine değer veren bir öğretmenin insan ilişkilerinde, okulda, öğrenci başarısını artırma derecesi arasında çok büyük farklılıklar vardır.

Öğretmenin kişisel özelliklerine yönelik olarak yapılan alanyazın taramalarında aşağıdaki ortak noktalar dikkati çekmektedir:

- Öğretmenlerin öğrencilerini sevmesi,
- Sağlıklı, enerjik ve becerili olma,
- Yaratıcı, sorgulayıcı, sağduyu sahibi ve duyarlı olma,
- Bağımsız düşünebilme, demokratik olma ve esnek olma,
- İnsan ilişkileri kuvvetli, içten, güler yüzlü ve neşeli olma,
- Soğukkanlı, cesur ve cesaretli olma,
- Şeffaf ve hoşgörülü olma,
- Öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerini dikkate alma,
- Yüksek sorumluluk duygusu ve sorumluluk alma,
- Toplumun beklentilerine cevap verme,
- Türkçeyi güzel ve doğru konuşup yazma,

- Öğrencilerin başarılarını takip etme,
- Kendini sürekli yenileyebilme,
- Öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları dikkate alma
- Çalışkan, düzenli ve plânlı olma (Çelikten, Şanal & Yeni, 2005; Yetim & Göktaş, 2004).

1.1.2. Mesleki Özellikler

Öğretmenlerde bulunması gereken mesleki özellikleri genel kültür, alan bilgisi ve öğretmenlik meslek bilgisi olmak üzere üç başlık altında toplamak mümkündür. Öğretmenler; lisans eğitimlerinden mezun olduklarında kendi alanlarının konu alanı uzmanı, belirli bir seviyede genel kültüre sahip ve aynı zamanda öğretmenliğin en önemli becerilerinden biri olan öğretme yeteneğine sahip kişiler olmaları gerekmektedir.

Eğitim ve öğretim etkinlikleri yürütülürken, öğretmenlerin çeşitli mesleki özellikleri olması gerekmektedir. Öğretmenin bu mesleki özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür (Çelikten, Şanal & Yeni, 2005; Gündüz, 2005; Yetim & Göktaş, 2004):

- Derslerini planlı işleyerek, zamanı etkili kullanır,
- Okuldaki meslektaşlarıyla, yöneticileriyle ve velileriyle işbirliği yapar,
- Öğrencilerini tanır ve öğrencilerin dönemsel özelliğini bilerek ona göre davranır,
- Öğrencilerin sorgulama, yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme, karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirmeye çalışır,
- Öğrencilerine öğrendiklerini uygulayabilme fırsatı verir,
- Öğrencilerine okulun hayatın kendisi olduğunu gösterir,
- Eğitim ve öğretimle ilgili gelişmeleri takip eder,
- Sınıf kurallarını öğrencileriyle birlikte belirler,
- Kendisini sürekli geliştirir,
- Geçerli ve güvenilir ölçme ve değerlendirme tekniklerini kullanarak öğrenci başarısını değerlendirir,
- İşleyeceği konulara göre yöntem ve teknik belirleme,
- Program geliştirme süreçlerinde görev alır,
- Öğrenmeyi kolaylaştırır,

- Problem çözen ve esnek bireyler yetiştirir,
- Teknolojideki değişikliklere adapte olur,
- Eleştirel düşünme becerisine sahiptir,
- Öğretimde yeniliklere açıktır,
- Öğrencilerin etkin birer dinleyici olmasını sağlar,
- Eleştirel ve bilimsel düşünme yeteneğine sahiptir,
- Sosyal ve kültürel faaliyetlere katılır,
- Öğrencilerin yaratıcılığını geliştirecek uygun öğrenme ortamları hazırlar,
- Mesleğiyle ilgili yasa ve yönetmelikleri takip eder,
- Mesleki tutum ve değerleri olumludur,
- Mesleğin toplumsal statüsünü yükseltmeye katkıda bulunur.

1.1.3. Öğretmen Roller

Rol, toplumsal bir statünün gerektirdiği sorumlulukları yerine getirme ve onun imkânlarından ve yetkilerinden faydalanmaktır (Doğan, 2009). Öğretmenler, eğitim sisteminin en temel ögesidir. Öğretmenin toplumdaki diğer mesleklerde olduğu gibi farklı rolleri vardır. Ülkelerin kalkınmalarında, iyi eğitime sahip kaliteli insan gücünün yetiştirilmesinde, toplum huzurunun ve barışın sağlanmasında, bireyleri toplumsal hayata hazırlanmasında, ülkenin kültürel değerlerinin kuşaktan kuşağa aktarılmasında öğretmenlere önemli roller düşmesi beklenmektedir (Özden, 2008).

İlgili alan yazın incelendiğinde öğretmen rolleri ile ilgili en genel sınıflamanın okuldaki rolü ve çevredeki rolü olarak iki grupta incelendiği görülmektedir (Tezcan, 2012, 288). Buna ek olarak, aşağıda detaylı biçimde özetlendiği gibi birçok araştırma ya da kuramsal çalışmada (Celep, 2010; Çeliköz, 2003; Demirel, 2006; Helvacı, 2008; Hesapçioğlu, 2008; Şişman, 2000; Terzi & Gürsoy, 2002; Zembat, 2011) pek çok öğretmen rolü belirlenmiştir:

- Model Rolü: Öğretmen öğrencilerine davranışlarıyla örnek olmalıdır.
- Bilgi Kaynağı Rolü: Öğretmen öğreteceği konunun uzmanıdır.
- Yargıç Rolü: Öğretmen sınıf içinde uyulması gereken kuralları uygular.
- Lider Rolü: Milli eğitimin ve okulun amaçları doğrultusunda öğrencilere hedefler gösterir.

- Ana-Baba Rolü: Sınıf öğretmeni, ilkokulda bulunan öğrencilerin gereksinim duydukları ilgi, sevgi, övgü, nasihat gibi duygusal gereksinimlerini karşılamalıdır.
- Rehber Rolü: Öğretmen öğrencilerini tanımalı, gelişim özelliklerini izlemeli, fiziksel-bilişsel-duyuşsal ve ahlaki gelişimlerini bilmeli, yetenek ve kabiliyetlerini keşfederek, öğrencinin kendi hızına göre ilerlemesine rehberlik etmelidir.
- Danışman Rolü: Öğrenciye çeşitli konularda danışmanlık hizmeti vermektedir.
- Sosyolog Rolü: Öğretmen öğrencinin kültürel değerler doğrultusunda sosyalleşmesini sağlamalıdır.
- Teknolog Rolü: Öğretmen öğrenme hedeflerini gerçekleştirirken, öğrenme-öğretme ilkelerine dayalı, uygun stratejiler, yöntem ve teknikler, araç gereç ve materyaller kullanmalıdır.
- Eğiticilik-Öğreticilik Rolü: Öğrenci beklentileri ve gereksinimleri doğrultusunda öğrenme-öğretme sürecini gerçekleştirmelidir.
- Meslektaşlık Rolü: Meslektaşlarıyla hem mesleki hem de kişisel ilişkilerini olumlu bir seviyede sürdürmelidir.
- Yöneticilik Rolü: Sınıftaki yönetsel işleri gerçekleştirmelidir.
- Sırdaşlık Rolü: Öğrencilerinin sorunları ile ilgilenmeli ve bu sorunları çözmelerine yardımcı olmalıdır.
- Girişimcilik Rolü: Yenilikleri yakından izlemeli ve bu yenilikleri okulda uygulamaya koyabilmek için girişimlerde bulunmalıdır.
- Çocuk Eğitim Uzmanı Rolü: Öğrencilerin gelişim dönemlerini bilmeli ve ona göre davranmalıdır.
- İşbirliği Rolü: Eğitim paydaşlarıyla işbirliği yapmalıdır.
- Değerlendiricilik Rolü: Öğrenci başarısını ve eğitim öğretim sürecinde kendi uygulamalarını değerlendirmelidir.
- Araştırma Uzmanlığı Rolü: İhtiyaç duyulan alanlarda araştırmalar yaparak sonuçlarından faydalanmalıdır.
- Değişimci Rolü: Yeniliklere ve değişimlere en hızlı bir şekilde uyum sağlamalıdır.
- Yönetim Rolü: Kendi görev ve yetkileri hakkında ve Türk eğitim sistemi hakkında bilgiye sahip olmalıdır.

1.2. Etkili Öğretmenlik Nitelikleri

Nitelikli bir öğretmen, alanıyla ilgili bilgi, beceri ve yeteneğe sahip, öğretmenlik meslek bilgisi ile donanımlı, eleştirel düşünen, alanıyla ilgili gelişmelere ve değişmelere açık, kendi eksikliklerinin farkında olup kendisini sürekli yenileyen, mesleğini seven, topluma ve ülkeye hizmeti ilke sayan, Türk Milli Eğitiminin amaçlarını ve ilkelerini benimseyen, Türkiye Cumhuriyeti ve onun anayasasındaki temel ilkelere bağlı, çağdaş, demokratik ve laik dünya görüşüne sahip, mesleğin gerektirdiği kişilik özelliklerini ve sorumluluk duygusunu taşıyan, Türkçeyi doğru ve düzgün kullanan aydın kişi olarak tanımlanmıştır (Kavcar, 1999, s.269-700). Öğrenme-öğretme ortamında öğretmenin sınıf içindeki davranışları başarı ve erişiyi etkileyen değişkenlerden biridir. Öğretmenlerden öğrenme-öğretme ortamında eğitim durumunun değişkenleri olan pekiştirici, ipucu, dönüt-düzeltilmeyi kullanması ve öğrencilerin etkin katılımını sağlaması, öğrenme gücünü çeken öğrencilerine yardım etmesi, cezaya başvurmaması, öğrencilerin eksiklerini tamamlaması, alanda yeterli bilgiye ve beceriye sahip olması, hoşgörülü, sabırlı, sevgi dolu olması ve öğrenme-öğretme ilkelerine özenle uyması beklenmektedir (Sönmez, 2009). Öğretmenler tarafından sergilenen olumlu ve olumsuz davranışlar, büyük ölçüde öğretmenlerin sınıftaki etkililiğini ve öğrencilerin başarısı üzerindeki etkilerini belirler. Öğretmen sorumlulukları ve etkili öğretime doğrudan katkıda bulunan öğretmen nitelikleri farklı şekillerde ifade edilmiştir. Bu bölümde etkili öğretmen nitelikleri sıralanırken Stronge (2007)'nin sınıflaması dikkate alınmıştır.

1.2.1. Kişilik Özellikleri

Öğretmenlerin kişilik özellikleri, etkili öğretmenlik nitelikleri arasında ilk sırada yer almaktadır. Bunun sebebi öğretimi etkili kılabilmek için birçok yöntem olmasına rağmen, bir bireyin kişilik özelliklerini değiştirmenin zor olmasından kaynaklanmaktadır. Bu yüzden öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğine uygun kişilik özelliklerine sahip olması gerekmektedir. Şüphesiz öğretmenlerin mesleki tutumları, değer algıları, tecrübeleri yani bütün davranışları yetiştirdikleri öğrencilerini, ailelerini, meslektaşlarını kısacası toplumu etkiler ve onlardan etkilenir. Dolayısıyla bu süreç öğretmenlerin kişisel ve mesleki özelliklerini biçimlendirir. Kısacası güvenilir, sakin, tutarlı, güler yüzlü, hoşgörülü ve anlayışlı olmak öğretmenin etkililiğini artıran önemli kişisel özelliklerdir (Bilen, 1992; Cruickshank, Jenkins & Metcalf, 2003; Stronge, 2007).

1.2.2. Sınıf Yönetimi

Etkili öğretmenlik niteliklerinden bir diğeri de sınıf yönetimi becerisine sahip olunmasıdır (Dunne ve Wragg, 1994). Sınıf yönetimi becerisine sahip olun-